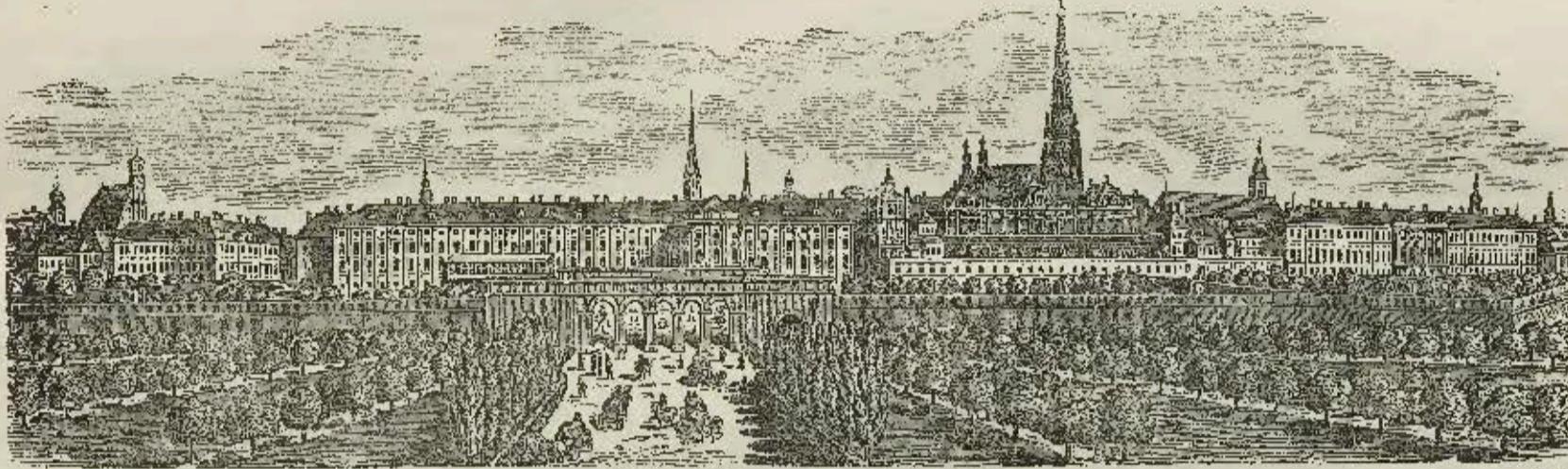

Empressmuseum

小小錄集

21 (9) 0 9 0 0 8 0 0 1

1949

ԱՐԵՎԻԿԱ. Տեսարակ է ու առ համարդութիւնին և
ԱՐՄԵՆԻԱՆ. Այսուցը Արմենիան մասն Հայութ է եղած պար-
եզրակացութիւնները. (Հայութականիւթիւն ու պետք.)
ՀԱՅՈՒԹ. ՏԻՐՈՅՆ ԱՐՄԵՆԻԱ. Այս առջ լուսուր.
ԱՐՄԵՆԻԱ ԱՅ ԵՐԵՊԱՆԱ. Երբ պատճենակ Արմենիան
շահագու վայրութիւն է ու ի կը ծառած.

ԱՐՄԵՆԻԿԱ: Արագործիքը Մելիքն քաղքին մաս կը յարձակի՞ն. Արամիտիքը որութեազգի կը պարունակի՞ն.

ուժով՝ Մաճառներուն վայ քայլել, որն ինչն ա-
տենը յոդիտեցան ու գալձալալ իրենց անսառը
քաշու եցան, և ի իրկունք վայն դաշով՝ նշյան պուտու-
պատերազմի գագրեցու: Տուն պատերազմէ կամ
ճակատամորթը պյօխուանեն կցւ, որուն մէջ ւա-
սրբացիք, գուցե նաև Մաճառները զրկիտէ առանց
կերտկոր ուսելու 6—7 ժամ ուսամիկ առանձմամբ
պատերազմը ցնուն: Առասպ Բանիուդին պարսպուր
որ իր ՀՆ.000 զօրքով Հայնակի բանակին պաշտա-
տակուն զունարամին է, պատերազմի ատեն յար-
մաք և ամսնակին հասնելով՝ կցսերականունց յաղ-
թելուն շատ ողնուց: Խակ սպարտովէսի աեղակայ
Ծմբը իր առաջին գումարտակութիւն իրեւած տեղու-
հասած էր ու Մաճառներէն ՅԱ.0 գերի և ինչ մը
պինսուրակուն պէտառ ու պատերազմնին կաչ կա-
ռասիք պատ:

Ամսոյ 10թա առառաջնայի երր որ Հայուս. իմացաւ
որ Մահանեներն անսուը թողոցը եր և, Գրմիշվարի
կողը քաշուեր են, մտոքը դրաւ. որ նոյն իրիկանը
Գրմիշվար հասնի: Մահանեները դարձեալ անապահ
մը մէջ կիցան, բայց պատիկ պատերազմէ մը ետքը
նորէն են քաշուելու սկսան Հայուս. ճամբան յու
առ պատերազմէ: Գրմիշվար հասն ու առառանեն

ժամփի հրամանառող Ռուզգարքին պարագանեան ու բեր-
դապահն զօրքը, որունք պաշտի նեղալիքեանց արիու-
թեամբ դիմանեալով՝ անձնասուր չեն եղած :

Խոկ խաղեւիչ սպարագանով՝ անցոյ Ամեն Տէ-
րբեցինեն կը գրէ որ Ռուսաց երրորդ գումարտակը
Ուխտիկէց զօրագանին հրամանառութեամբ ա-
ռանց կատը Մեծ Վարագին մատեր է, ու հան իր
քաղաք 10—15,000 ժիանոր զօրը նարեն առնելով՝
զեա ի Վրաս ճամփայ ելիքը է, ար որ նաեւ բառ-
գեւիք սպարագանոր երթապատ միտք ուներ :

Այսաւ սեպակ է Սիեհետինի քով Մամաններուն
շաղթեցէն եւսը՝ Եապընովզիի ուազը դեպ ին
Առար խաւրած էր որ հանեւով Կայսերական գորաց
հետ միանալով՝ Մամանները նորէն Գուման բերդը
ըշէ ստիպան Եապընովզիի Հասոնձ Տուեսպուրիի
մօտ և զայ Կայսերական Վաճառքակար տէրութեան
զանազան կողմէրէն Խրկուած գնեցրէն զօրունակով՝
պատերազմի առէն պատրաստ միինները տեսու
եւ ամուսի Լօնի սկրառ Առապի մոռ քայլէ, բայց
Մամանները փոքր հսուէ մը Եարը քայլքէն դեպ ի
գուման եւ քաշուեցան ու Կայսերականը նոյն պը
քաղաքը մօսի:

Էլեմայի պատշերացմի պաշտօնաւուն աստեղ կը զրեն:
“Այժմ Շառվիր Յիմ Ծեսպուրին քոյ Ռուսուերէն
յալթուելին Խաքը՝ Մարտ Ալոշարէնի քաշուեցաւ,
հան առոյին անդին կրցածին չափ զօրք ժողովը։
ու Օգոստոսի Յիմ գեա ի Սկառեց (Megyes) ճամփայ
երա։ Յիմ հն Հասաւ, ուրիշ օգևակնու Մաման
զօրքին հետ միացաւ ու նոյն օրը մերսաւ ։ Ներմանչգա-
տի վրայ քանչեց, որովհետեւ Բուռաց Հասիգորս լո-
րաբեռն որ 6—7000 զօրքով առ քաղաքը պաշտպա-
նելու համար ձգուած էր, Յուլիսի Յիմ իր զօրքով
Հերմանչգատին էլլուգ՝ գեա ի Կարլովորք բերդը
գաղուած էր, որան մեջ Աւստրիացիները Մամա-
ներին պաշտպանած կը կենցին։ Հասիգորս գացած
ուղղու Համեմելով՝ Օգոստոսի Յիմ առառուսից համարի
Մամաներուն գոյս բարձակեցաւ, որոնց 6000 հոգ-
ութ Անցյանարգզի կամ Աերատէնիցի ու Ֆիւլենպատին
մէջ կեցած էին Առաւաց, բարձակած ատենը Առ-
արիացիք ու Կարլովորք բերդէն գուրս ելան, եւ
իրենց Անցյանակից զօրքին հնա մեխուղ գործեցով
Մամաները իմաստելու օօփոցեցն։ Առ պատերազ-
մայ Կարլովորք պաշտպանէն ազանեցաւ, Մամա-
ներըն Յօն հոգի մեւան.., 1200 հոգի, Յիմանօօթ-
40) եղ գերի մեխան, առ միքնաները բերդ տա-
րուեցան Առ աերուն կը բարեցացած մուշգիներուն
թիւը յայսնի չեւ Հասիգորս զօրքովեալ զարձնաց
Հերմանչգատաւ եկու։ բայց յիմ Հասիգորսին զա-
նալ զայտ չդիմենալով՝ կը դիմ թար որ Հերման-
չգատ համեն, Հասիգորսը Վայորիս քչէ, և
ասով Առաւաց զօրքը անկարացընէն, միք ովեցովի
յառաջ գացած էր որ անհինու Հերմանչգատաւ համա-
կանէն Համեմելու անկարենի էր ։ Ալուեալ Առաւ-
աց Աերդին հրամանաւոր է իւտերս զօրքովեալ ու
որ լուց, բայր ու ժուլ անմիջակիս ճամփաց եւս, ու

ԵՐԱԾՈՒՅԻ
ՎԵՐՆԱԿ. ՕԴՈՒՏՈՒ- 20

Симен Герхардсона

II. **ВАЛЮСТЫ.** Калютка відноситься до групи північно-західних монет. Вона відрізняється від інших монет тим, що на аверсі є зображенням короля, а на реверсі — герба. На аверсі зображені король Фредерік II та його син, принц Рудольф. Герб на реверсі є гербом Саксонії. Монета була випущена у 1227 році. Вага монети становить 1.5 грамми. Діаметр монети — 22.5 мм. Матеріал, з якого виготовлена монета, — срібло. Ця монета є дуже цінним історичним предметом.

18 ժամ՝ առանց համբաւելու քաղելով՝ Օգոստոսի
5ին գիշերը Եղացնեապուրկ հասաւ, որ Հերման-
շատակն շատ հեռու չէ։ Եայց ուեմ արդեն աճացա-
մին Ռուսաց Հասփորտ զօրապետին վայ յարձա-
կած, Հերմանշատակ մասն ու նոյն թակ քաղքին փո-
ղացներաւն մէջ պատերապելով զանիկա զորու հա-
նած եւ իր զօրքին մէկ մասովը հազարելու սկսած
էր։ Անզս նին 1.իւնիր զօրքին հետ 6-ի ժամ
պատերապելով՝ յալթեց, Հասփորտ ալ իր փո-
խուածնեւ եւ դարձաւ եւ Շահամանիրը շատ ալիսա-
ցաց. որոնք անապարեցի գեղ ի Խայմազդի
համբան քաջուեցան։ Աս պատերապելին մէջ Մո-
համերին 600 հոգի մեռաւ, 500 միրուորուեցաւ,
ու 1200 հոգի 14 մէնդանմասի գերի ինկաւ։ Թու-
ոց պարուան կորուուր աննշան բան մըն էր 16 (1)
մասն և 48 (2) միրուոր. Եայց ամսոց 5ին Հեր-
մանշատի մէջ Հասփորտ զօրապետին կորուար
շատ մծ էր, վասն զի նոյն զօր մեռածներուն ու
միրաւորն ածներաւն թիւր թիւնի չոփի և Շենուոր-
իի ու Հերմանշատի պատերապելու ըր Մաճառներուն
մէջ վասութիւն բերին, Գրմակ անհնցմէ ուներ ի-
րեւեց աւուց կը փախենին, ունմիք ալ կոյսերականաց
կազմ կուոցնին։

— Ալ-Հաւեյն էս-Տումբասի կնք պաշտպանելուն
եղանական կը ծանուցանէ որ Մահմաները Մոլու-
սիոյն բոլորացին ևս քաջուեր էն երը որ, կըսէ,
քուաս էֆելունի և խօսեր փոշան իմացան որ Մա-
հմաները պետին առաջնորդութեամբ, ինչպէս կը-
սուեր, Մոլուսիա մասն են, ունմիշապէս անելիքից
ունի գերազական ուսուցչի խարթեցն ու Մահմա-
ներու վրապատճերուն ըստէ տուին որ կամ շատ
էն համանեան երկրն ելքն, եւ կամ չեն են՝ բոլոր
Օսմանեցի զօրքը ունացի դժմ առք կը հուեւ: Մահմա-
ները առօք գեմ ըսկու քան չպատու ու ելան գաղտնի:
Անձինից պէտք լուսուցչի կը ցան մինչ որ Մահմա-
ները ճամփա ելան:

— 1. — բարեկան բանական բառամ քաղաքից՝ պէտք ունենական նշանակութեան մէջը՝ զարուք Շն սպասութիւն քայլ գումար ըստ ձեռար է են, կը հրատարակի: Ա նաևն այդ գույնուն Յան մարդ Անդր Սկէնետինէն ունեմին կրուն է: որուն մէջ խօսքան կը ծանուցան: որ մարդ (անձն) խնդրան սուսակը չկերպուր աալ, օրովհետեւ, կ'ըսէ, (Վաստարիցաց շրամով յառաջ քաղաքին) տեղ մը երկայն ատեն հանգարան չկրցայ կ'ենու որ թշնթէ սուսակ տորիմ, որուն միայն մքենաները կարդի գնեցը 15 օր կը առեւ: Դուսուն ուն նամակին մէջ կը կանոնաւոր զորքին ամեն մէկ ճառ համեմերտ կը ցուցին որ բայրութիւն ունաւունքն է Ան.ԱՄ, իսկ անկանոն զօրքը 60,000: Ըսկէի եռոր պատես կը զրէ: Անը զարապետ: ձեզի եանքառիշխան բան մը կը հազդրուեմ: Ալարքիսկէն բնի երկու հոգի եկան պալերսէս ու Պոյքիաք անունով, որնայք կ'առաջարկեն որ Ալորդինը լինէն մը մողեցնը: Բա մողեցին ները ձեզի կը յանձնես: Եթենց մասն մունքը շատ մէծ բան է: Ալարքիս մանեւ ուղեւը ըլլար նէ: ինչպէս որ ինձի բաղշացի կ'երեւայ, աս Ալարքներու լինքնուր բառացապահ կը զնիք, որն որ անհամար ոգու ու կ'առնենայ: Տուրը Ալարքիս ընօտե՛ք անդ նոյն Տարդիկներուն խնցոցնքը, որ անտեք յառաջարկին իւրենց ժողովարդը պատրաստեն ու զնիք իրեւ բարիկամ ընդունեն, առն ։ Կանեւ ուղար յօրդարտակիններուն մէջ ինձի հարիւուր կ'երեւայ գնեցը որ ՄԵՆՔ (Մամառները) իւրեւ Տամբիններու և Ալարքներու բարիկամ կը զանդ, որովէս զի զնիք, որուն ապա յօհուաց յէն ապաւենք:

中華書局影印

ԳՐԱՎԾ. Օգոստոսի 12: Ամսայ հեն օրէնսդիր
ժամանքին մէջ Հռամացի գործքերուն լուս ինչդիր
եղաւ, զբն որ ամենն առաջը կ' Պահու բացաւ:
Ինք Շրուեր որ եկեղեցւ իշխանութիւն որուիլու
որ ըլլաց, ժաղարդանան անկախութեանը եղծամ
ու վեսա կ'ըլլաց: Խա շեմ ուղեր, ըստ, քննել,
որ մեր առհմանադիր ժողովրդ ինչ հագուստ հառն
զգիք խաւ ըւրը: Համար թիւն ուռւու, առ բաւական
յայտնի է որ մեր կառավարութիւնը ովեց Հռու
մի հասարակագութութիւնը կործանել, որ Բարհա-
նցաղը տին իշխանութիւնը նորեն կանցնե: թէ
որ առհմանադիր ժաղագրը կառավարութեան առ
մաքր ճանցած բլագ նկ, ան տան զօքը խաւ-
րուերան հաւասարութիւն չէր տար: 18 առիթէ ի վեց
սորմերով ճանշչանք, որ արթշն գործքին խառ-
նուելու չենք, ու հիմա գեմ զործեցինք: Կաղ-
պահ հիմնուան ժամանակս ապացուի իրաւունք հա-
սարակագութութիւն ըլլացէն եւորք, նյան աղջոյին
իրաւունց վրայ հաւասարուած շատով հասարակա-
գութութիւնը կործանեց: Հռամացի իրենց իրա-
ւունքը ի գործ գրած եին, որն որ ընդհարապէս ա-
մեն որդ աղ ունի, ոյս ինքն իր կառավարութեան
իշխանութիւնները առնենք: Ու Անոյն եւորք խո-

ուցաւ Պ. Քոպտիլ պաշտօնեան. իր խօսքերէն կը
տեսնուի թէ Կադրիայի գահիմը Հանոցուած է
որ ուղարկած տէրութեանց Հանուարաւ թիւնը
միայն Քահանայապետին նորեւ իր ամեռող Հասաւ-
տուելուն կախում ունի, որն որ հայուն ըլլոյդ հա-
մուր՝ կատարեալ Հասաւաւթիւն կուլ: Պ. Դո-
գուիլ առ ըսկէն եռքք իրեւն զանուած միհակին
դժուարութիւնը ժողվարկաներուն առջիւր գրու-
որդիշեաւ ևս առ պաշտօնին մէջ մահիլ առան-
արդէն միջանամանինը Եղան ըլլոյցած եր ըստ,
բոց առ միջանամանինը Հարկաւոր էր: Անը հա-
կա ակորդները ամենեւին գոյ չընին ըլլոյք, թէ որ
մէնք առ բանին մէջ չխառնուենք և Խառիքա-
ցւոց ու Կնառպոյսեցւոց աղասու զաշտ մը թող տայինք:
Պաշտօնեան նուի զանուածն թղթեւը Հանձնուից ցու-
ցաց որ Հում զօրք խարսկելու մասնամբ երեք-
պատիկ էր, այս ի՞րն Գալլիային Խոսվացի մէջ ու-

նեցած պղդեցութիւնն պահպանութիւնը, Ա. Քահանացակալու տիրն անկախութիւնն ու, ազգաստիւն կու և ավարութեան կերպ, և Հայութեց որ Ա. Քահանացակալուն աշխարհական իշխանութեան կամ զնուածութեան մեջ Հայութեցուց մեծ մասը կը բաղձռոր ու զանազան թիվներով կը բնուրեք որ Նշանը Հայութեց էր: Խօսողը նաեւ, Պ. Պիբուդին ու Պ. Լեսեմբին առ բանի լրաց ունեցած կարծիքները կարդաց, որմէք բայց այս կը լսէին թէ: Հո.ուի նոր կատարութիւնը միայն ողիշխանութեան զնուածութեան կը լրաց ունեցել, և թէ ան Հայութեցութիւնն ուղարկներն ուրիշ բան չեն՝ բայց եթէ քառուուր մարդիկ: Հուր լրաց Պ. Ֆիւլ Քափը, խոսեցաւ, որ որ ամեցոյ նին նորմն մըրօւը ու կը պարագալի:

բազմանքը կը խորեն։ Առաջ վայր քուե ձգուելով
176 քուե դէմ 428 քուեով պոշտակցու որ առ
են վերը թող տան ու իրենց բանին գործքին նպաս-
կագը ո։ Տեղոր ներքին գործոց պաշտօնեան
պաշտօնեան պիտուի վայր օրեւոք մը առաջարից, ո
որուն ստորագուհան բարը ճանչուելով, գնիւ
ժողովքի մը՝ յանձնաւեցաւ, որուն զահերեց և ո
չը բռնի՛ օրենսդիր ժամանքին զահերեցը։ Ամօցա-
նին ժաղաքին մեջ առ օրենքին վայր մասնաւոր
քանիւ ժաղաքին կարծ իւլ յառաջ եկու, որն որ
առ օրենքը պահապատ փոփոխութիւններով աւելի
խռովացնել կուցէ, ու դիմուուրուար առ փոփոխու-
թիւնը կազմ ընել, որ քաղաքի մը վայր պաշտօնեան
պիտու չէ թէ։ Թոյն պատերազմիք ու ապրուածու-
թիւնն առանք նեղութու որ պաշտօնեան կամ աջար-
ելը, հայտ առն ժամանակ ալ կարու ըլլոց գրա-
վարութիւն առ առ

լիլ, երբ որ ապահովագրի նոր քիչ մը դասեակի մէջ Երթեաց : Աշխարքու ու Քառակ Եղեւ մոխի պաշատեան ալ առաջարկան թիւն մը բառաւ, ոյս նույն մուտք ու նեցորդն առան վայ իրեց մօս արքէն Համամատութեանը Հարդի բին 1 առաջ ձգելու որն որ շատ խռասից բնական նիւթե կը բաց : Խայ առ նիսխերութ վայ վեճերը զեւ շրինցած՝ պենալիք ժօդվեր ամսաց Ալին կազրեցաւ :

— Γιανός τον 10θόν ορθούσαρχόν θερηφέρειν οπός φυγή
βίωκαντακάνιν φρονδόν οίρα παναπατέρηγαν. Πλευρούν ηγε-
ταρωργήτες ζωέα, η αποτέλεσμα των φωτιέρηγεντων ζωηρηφοροφο-
ρητών αθηναριφή ζωαρηγέντων ορ η η αποτέλεσμα της πλευρακορι-
τικών οδού ρεκτέν φωτιέρηγεντων φέρεται ιαναριφων, έρρει ορ
ιαποφέρει τρεκέν φωτιέρηγεντων φέρεται ιαναριφων, ιαναριφων
ηρι ζωδιακήμετραι ήρι γαναρηγέντων, ιαναριφων θερηφέρειν οπα-
ηζειροφ οιναντή ιαναρηγέντων ορ αποτέλεσμα, ορ δια-
ηρηφέρειν ημιτέρηγέρι έρρει οιναντάδη φλεμαρηφέρει ημιτέρηγέρι
ηντέρειν οιναριφων ορηγαν, ορ θερηφέρειν φωτιέρηγεντων η
ηρ ηγανακής: Οιακήρον ηαναριφων θερηφέρειν ιαναρηγέντων η
ηντά ορ ηιαναριφων ηγεταρηγέτες ηαναριφων οιναντάδη ηιετηρηφέρει
ορ ηιαναριφων: η ηθέ ηαρηγέντων ηιε ηθέ ηαρηγέντων ηιετηρηφέρει
ηηθέ ηαρηγέντων ηιε ηθέ ηαρηγέντων ηιετηρηφέρει ηηθέ ηαρηγέντων ηιετηρηφέρει
ηηθέ ηαρηγέντων ηιε ηθέ ηαρηγέντων ηιετηρηφέρει ηηθέ ηαρηγέντων ηιετηρηφέρει

— Եւսպես Փարէի լուսկի բները կը Հաստատեն,
Կառավարութիւնը Ա. անց զօրագետը Հունիսյեն
և Կանչեց : Ամուսիք աս զօրագետին եւ կանչու ելուն
դրամաճառ ան կու ապահն , որ Հաստիցի մեջ ներկայ-
ցականոց կողմէն շատ բանեցավ ու կառավարու-
թիւնն ու գործիքներ գործեալ անսնց ձեռքը յոննեւ-
ցի՝ երեսէ ննկած ըլլայ : Բայց բայ ճշնորիս պատ-
ճառն ան կ' երեւ այ որ Կառավարութիւնը անոր սպա-
րագետի պատիւ առ կ' ուղիւ, ննչու որ պիտից ու
Մագիդ ապարագիւներուն մը ունեցավ Դալլյանի
ապարագիւներուն նիւր՝ որ Յ պիտի ըլլայ , պահ-
ած է : Դարձեալ Հաստիցի երկրին մեջ ունեցա-
գորդին մէկ մասը քիչը ննչու ուկերով՝ Աւորիսու աշ-
մեկունց եւ կը Կանչէ , և մանաւանդ որ Ա. Բա-
հանացագետը երեք կարգինու կառավար գնիւղն
եալը Աւորիսու ալ տեղորդ Շերեւայ :

Հրանքի բառական է ինչ :

Կայուն և ուժից լրացի կրներ կը յառան որ թագուհի հրամանաւ երթապահ այս երկրին պատի մը՝ տարօք՝ տակից և ուրբ սախում մի թագաց որ հարուստ է որսաներն ու անձար երբանաւ երթան պարափին, որով հանունցաւ և առաջընթան մեծ շահ կը նայ ։ Վարձեալ որովէնաւ և թագուհին երբանաւ ինչ առաջնորդ անձն որ մեջունի տեսակ կը պահանջի

